

VJERA I ZNANOST OD ANTAGONIZMA DO KOMPLEMENTARNOSTI

Uvod

‘Godina vjere’ poziv je kršćanima da se, među ostalim, intenzivnije posvete promišljanju vjere, osobito njezinom mjestu i ulozi u životu današnjeg čovjeka. Od konca srednjeg vijeka vjera, odnosno religija nije više u središtu filozofsko-teoloških i znanstvenih razmatranja. Razloga za to ima više. Srednjovjekovna filozofija, općenito govoreći, bavila se ponajviše propitivanjem odnosa Boga i čovjeka, vjere i razuma, dokazima za Boga i sl. U povijesti, dakle, nalazimo razdoblja u kojima su filozofija, teologija i prirodne znanosti mirno koegzistirale (riječ je o razdoblju koje traje do konca srednjeg vijeka). Znanost tada još uvijek nije odvojena od filozofije.

U novovjekovnoj filozofiji pojavljuju se nove teme i nova shvaćanja svijeta i čovjeka. Dolazi do osnivanja specijaliziranih znanosti i utemeljenja znanstvene metode. Prirodne znanosti u novovjekovnoj filozofiji preuzimaju prioritet upravo stoga što se bave istraživanjem empirijskih fenomena u prirodi, koji su nam dostupni putem osjetila, dok se religija bavi nadiskustvenom dimenzijom stvarnosti, odnosno onom dimenzijom koju ne možemo zahvatiti putem osjetila. U tom smislu možemo tvrditi kako se znanost odnosi na jedan segment stvarnosti (i utoliko je ograničena) dok religija pokušava dati objašnjenja koja će obuhvaćati stvarnost u cjelini (dakle, i tzv. metafizički aspekt svijeta). Upravo zato ne začuđuje (činjenica) što su u određenim povijesnim razdobljima postojala razilaženja u shvaćanju i interpretaciji stvarnosti između znanstvenika s jedne strane i zastupnika religije, s druge. Ta razilaženja posebno su vidljiva kada je riječ o odnosu između znanstvenih i religijskih propozicija. Jedni i drugi, naime, tvrde da njihove propozicije izražavaju istine o svijetu. Znanstvene propozicije utemeljene su na informacijama o pojavama u prirodi koje možemo opažati, kategorizirati i poopćiti i za koje imamo evidenciju, tj. čvrste dokaze. Religijske propozicije

obuhvaćaju i nadiskustvene pojave i u tom kontekstu teže ih je (a ponekad i nemoguće) znanstveno verificirati. Uglavnom se smatra da se o odnosu između znanosti i religije (a onda i vjere) mogu zauzeti dva temeljna stava: (1) da se znanost i religija međusobno suprotstavljaju, tj. da su u sukobu i (2) da se znanost i religija međusobno podržavaju, tj. podupiru.

Iz odnosa vjere i znanosti proizašle su mnoge suvremene teme koje zahtijevaju filozofsko-teološku refleksiju. Polazeći od postavke o autonomiji metoda filozofije i znanosti, o postojanju različitih izvora znanja i metoda njegova otkrivanja, teologija u filozofiji i znanosti susreće dva sugovornika. U njihovoj međusobnoj suradnji važno je osvijetliti niz pitanja: kako danas misliti moguće putove usuglašavanja vjere i znanosti, u čemu se sastoje konvergentne točke znanosti i vjere, je li i na koji način napredak eksperimentalnih znanosti izazov za filozofijsku i teologijsku misao, i obrnuto? Ova pitanja nisu važna samo za filozofe, teologe i znanstvenike, nego bi trebala poticati na razmišljanje i one koji se bave dogmatikom, odgojem i obrazovanjem, pastoralom, kao i sve one koji se zanimaju za interdisciplinarnu aspekte znanstvenog istraživanja.

U prilogima koji slijede vidjet ćemo da znanost i religija imaju još mnogo toga zajedničkog za reći te da trebaju ujediniti snage kako bi mogle dati odgovore na temeljna pitanja vezana uz podrijetlo svijeta i čovjeka, ali i mnoge druge aspekte. Znanosti će, primjerice, danas tvrditi da svijet ima početak, tj. da je nastao u određenom povijesnom trenutku, no ne mogu nam reći kako je točno nastao. Stoga se ponovno aktualiziraju i analiziraju postavke o Bogu koje je religija zastupala od svojih početaka.

Aleksandra Golubović